

УДК 347.963 (477)

**ПРОБЛЕМИ ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ПРЕДСТАВНИЦТВА ПРОКУРОРОМ
ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯН У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ**

Шандула О. О.,

кандидат юридичних наук, доцент
Національного університету
«Юридична академія України
імені Ярослава Мудрого»,
м. Харків

Анотація: Розглядаються проблеми оцінки ефективності представництва прокурором інтересів громадян у цивільному судочинстві. Розкривається правова природа цієї діяльності прокурора. Визначаються завдання представництва прокуратурою інтересів громадян у суді. Формулюються критерії оцінки ефективності представницької діяльності прокурора. Виявляються недоліки і прогалини у нормативній регламентації вказаних питань. Наводяться пропозиції щодо їх подолання та підвищення ефективності представництва прокурором інтересів громадян у цивільному судочинстві.

Ключові слова: прокуратура, прокурор, представництво інтересів громадян, цивільне судочинство, повноваження прокурора, ефективність.

Аннотация: Рассматриваются проблемы оценки эффективности представительства прокурором интересов граждан в гражданском судопроизводстве. Раскрывается правовая природа этой деятельности прокурора. Определяются задачи представительства прокуратурой интересов граждан в суде. Формулируются критерии оценки эффективности представительской деятельности прокурора. Выявляются недостатки и пробелы в законодательной регламентации указанных вопросов. Предоставляются предложения относительно их устранения и повышения эффективности представительства прокурором интересов граждан в гражданском судопроизводстве.

Ключевые слова: прокуратура, прокурор, представительство интересов граждан, гражданское судопроизводство, полномочия прокурора, эффективность.

Annotation: Problems of an assessment of efficiency of representation by the prosecutor of interests of citizens in civil legal proceedings are considered. The legal nature of this activity of the prosecutor reveals. Representation tasks in court are defined by prosecutor's office of interests of citizens. Criteria of an assessment of efficiency of representative activity of the prosecutor are formulated. Shortcomings and gaps of a legislative regulation of the specified questions come to light. Offers concerning their elimination and increase of efficiency of representation by the prosecutor of interests of citizens in civil legal proceedings are provided.

Key words: prosecutor's office, prosecutor, representation of interests of citizens, civil legal proceedings, powers of the prosecutor, efficiency.

У контексті прийняття нового Закону України «Про прокуратуру» набувають актуальності питання щодо функціональної спрямованості діяльності органів прокуратури України, і, зокрема, залишення здійснення представництва інтересів громадян та держави в суді.

Враховуючи важливість цієї функції прокуратури для захисту прав і свобод соціально мало захищених громадян і інтересів держави, експерти Венеціанської комісії у своєму висновку від 19 вересня 2013 року за № 735/2013 щодо проекту Закону України «Про прокуратуру» допускають можливість залишити право прокурора представляти в суді інтереси громадян та органів влади [2].

Ми додержуємося позиції, що питання щодо збереження за прокуратурою України цієї функції повинно вирішуватися, виходячи із оцінки ефективності відповідної діяльності. Оскільки здійснення прокурором представництва інтересів громадян у цивільному судочинстві посідає важливе місце в межах конституційної функції органів прокуратури щодо представництва інтересів громадян або держави в суді у випадках, передбачених законом, то проблеми оцінки ефективності цього напрямку роботи прокуратури потребують самостійного наукового дослідження.

Проблематиці представницької діяльності органів прокуратури України приділяли увагу такі науковці,

як В. Глаговський, Т. О. Дунас, П. М. Каркач, В. В. Комаров, М. В. Косюта, В. В. Логоша, І. С. Марочкін, М. І. Мичко, М. В. Руденко, М. М. Руденко, В. Й. Сапунков, О. Б. Черв'якова та ін. Водночас, у роботах цих та інших учених проблеми оцінки ефективності представництва прокурором інтересів громадян у цивільному судочинстві не були досліджені у повному обсязі.

Отже, метою наукової статті є визначення критеріїв ефективності представництва прокуратурою інтересів громадян у цивільному судочинстві, а її завданнями – формулювання пропозицій щодо вдосконалення чинного законодавства та правозастосовної практики з цих питань.

Законодавець, визнаючи велике значення прокуратури в реалізації положень Конституції про захист у судовому порядку прав громадян, порушених незаконними діями та бездіяльністю органів державної влади, органів місцевого самоврядування і їх посадових осіб, а також про відшкодування заподіяної цим шкоди, закріпив у п. 2 ст. 121 Конституції України за прокуратурою функцію представництва інтересів громадянина або держави у суді у випадках, визначених законом. Отже, правове становище прокурора, яким він наділений у цивільному судочинстві, знаходить вираження в його конституційному статусі як суб'єкта представництва інтересів громадянина або держави в суді.

Функція представництва прокуратурою інтересів громадянина та держави в суді також передбачена п. 2 ч. 1 ст. 5 чинного Закону України «Про прокуратуру», а в статті 36-1 цього Закону визначається, що представництво прокуратурою інтересів громадян у суді полягає у здійсненні прокурорами від імені держави процесуальних та інших дій, спрямованих на захист у суді інтересів громадянина або держави у випадках, передбачених законом.

У теперішній час прокуратура реалізує функцію представництва, виконуючи конституційну норму, передбачену п. 2 ст. 121 Конституції України, як норму прямої дії, а також дотримуючись норм Цивільно-процесуального кодексу України (далі – ЦПК України).

Новітня кодифікація цивільного процесуального законодавства України суттєво переосмислила механізм правового регулювання участі прокурора у цивільному процесі, що визначався ст. 13 Цивільного процесуального кодексу України, прийнятого 18 липня 1963 року. При цьому змінено не лише назву та зміст статті щодо участі прокурора в розгляді цивільних справ, а й більшість процедур вчинення процесуальних дій прокурором, запроваджено новий інститут цивільного процесу – представництво прокурором інтересів громадянина або держави в суді у випадках, визначених законом (невідомий раніше) та темпорально унормовано його здійснення. Це пов'язано з тим, що Цивільний процесуальний кодекс України 2004 року (далі – ЦПК України) значно вдосконалив вітчизняну модель прокурорського представництва (положення ст. 121 Конституції України щодо представництва прокурором інтересів громадянина або держави у суді були закріплені у Главі 4 «Учасники цивільного процесу» у статтях 45 та 46 ЦПК України), спрямувавши її на відповідність міжнародним принципам і стандартам цивільного процесу, включаючи диспозитивність, змагальність, рівноправність сторін, доступність до правосуддя тощо.

Водночас роль і значення діяльності прокурора у цивільному судочинстві розкривається, як правило, лише в контексті Конституції України і Закону України «Про прокуратуру», оскільки в ЦПК України це питання достатньо не врегульовано. З цього приводу М. В. Руденко та Т. О. Дунас звертають увагу на те, що у попередній редакції ст. 13 Цивільного процесуального кодексу України 1963 року було сформульовано підстави вступу прокурора до участі в справі, а в чинній редакції нового ЦПК України такі підстави відсутні [14, с. 154].

Визначення на конституційному рівні функції представництва інтересів громадянина або держави в суді спрямоване на підвищення правозахисного потенціалу прокуратури, але в той же час різноманіття поглядів на питання природи представництва та остаточно її невизначеність сприяє різноманітності поглядів на поняття представництва у літературних джерелах, його мети та завдань.

Науковці вказують, що за правовою природою представництво у суді є правовідносинами, в яких одна особа (представник) на підставі певних повноважень виступає від імені іншої особи

(довірителя) і виконує процесуальні дії в суді в її інтересах, набуваючи (змінюючи, припиняючи) для неї права та обов'язки [7, с. 836]. На відміну від інших видів представництва, прокурор виступає при його здійсненні як представник публічної влади [16, с. 157].

При цьому стосовно прокуратури у науковій юридичній літературі можна зустріти погляди, відповідно до яких, беручи участь у судовому розгляді цивільних справ, прокурор продовжує виконання покладених на нього обов'язків із здійснення нагляду за виконанням законів судом і всіма учасниками судочинства [10, с. 175]. З цієї думкою не можна погодитися, оскільки прокуратура не здійснює нагляду за судом, а лише сприяє йому у прийнятті законного рішення по справі. Вказана ідея знайшла достатньо чітке відображення ще у Концепції судово-правової реформи в Україні від 28 квітня 1992 року, відповідно до п. 2 Розділу V якої встановлено, що «прокурор не здійснює нагляду за діяльністю судів, він є рівноправним учасником судового процесу» [8].

Отже, представництво прокуратурою інтересів громадянина або держави в суді (як процесуальний інститут) полягає у здійсненні прокурорами від імені держави процесуальних та інших дій, спрямованих на захист у суді інтересів громадянина або держави у випадках, визначених законом. Вступаючи у цивільний процес, прокурор стає його учасником і підпорядковується тим правилам, які регулюють процесуальну діяльність суб'єктів цього процесуального права, але разом з тим він залишається представником державного органу, який виконує правозахисну функцію.

При цьому необхідно враховувати, що, представляючи в суді інтереси громадянина або держави, прокурор реалізує винятково конституційні положення, закріплені в статтях 3, 13 Основного Закону, відповідно до яких держава зобов'язана забезпечувати захист прав і свобод громадян, а також усіх суб'єктів права власності та господарювання. Таким чином, звертаючись до відповідного суду цивільної юрисдикції із позовною заявою про захист прав і свобод громадянина прокуратура реалізує завдання, покладені на неї державою. Тому правовий статус прокурора в цивільному процесі слід розглядати в контексті функцій і завдань, покладених на прокуратуру як на орган державної влади [12, с. 751], і, виходячи із цього, оцінювати ефективність його діяльності.

Як відомо, поняття ефективності більшість науковців пов'язують із досягненням мети і завдань тієї чи іншої діяльності. Так, одні автори ефективність норм права визначають як ступінь досягнення мети правових приписів [15, с. 19], інші – як ступінь досягнення мети закону при максимальній економії матеріальних ресурсів, енергії, часу [7, с. 31], або як співвідношення між фактичним результатом та поставленою метою [1, с. 16; 4, с. 126-128; 11, с. 61-62]. З огляду на це, потребують встановлення мета та завдання представницької діяльності прокурора.

Насамперед, визначаючи правову природу представництва прокурором інтересів громадян у цивільному судочинстві, необхідно виходити із

сутності інституту прокуратури як органу державної влади, який виконує завдання, визначені у ст. 4 Закону України «Про прокуратуру», а саме захист від неправомірних посягань: 1) закріплених Конституцією України незалежності республіки, суспільного та державного ладу, політичної та економічної систем, прав національних груп і територіальних утворень; 2) гарантованих Конституцією, іншими законами України та міжнародними правовими актами соціально-економічних, політичних, особистих прав і свобод людини та громадянина; 3) основ демократичного устрою державної влади, правового статусу місцевих Рад, органів самоорганізації населення.

При такому підході мета участі прокурора у цивільному процесі асоціюється з такими державними функціями, як забезпечення законності та поліпшення якості цивільного судочинства, додержання прав та свобод людини й громадянина, що має реалізуватися шляхом притягнення винних осіб до юридичної відповідальності (включаючи дисциплінарну, адміністративну, кримінальну) та представництва прокурорами інтересів громадян і держави, а також суспільних інтересів у суді.

Завдання прокурора, який бере участь у розгляді в суді цивільних справ, визначені ст. 34 Закону України «Про прокуратуру», яка встановлює, що прокурор, який бере участь у розгляді справ у судах, додержуючи принципу незалежності суддів і підкорення їх тільки закону, сприяє виконанню вимог закону про всебічний, повний і об'єктивний розгляд справ та постановленню судових рішень, що ґрунтуються на законі.

Вказані положення Закону конкретизуються у п. 2 наказу Генерального прокурора України № 6 гн від 28 листопада 2012 року «Про організацію роботи органів прокуратури щодо представництва інтересів громадянина або держави в суді та їх захисту при виконанні судових рішень», де вказується, що основними завданнями представництва в суді необхідно вважати реальний захист та поновлення прав і законних інтересів громадян, які неспроможні через фізичний чи матеріальний стан, недозрілість, похилий вік, недієздатність або обмежену дієздатність самостійно захистити свої права або реалізувати процесуальні повноваження, а також захист інтересів держави, що порушуються або можуть бути порушені внаслідок протиправних діянь фізичних і юридичних осіб, фактичне усунення порушень закону. При цьому Генеральний прокурор України встановлює такі пріоритетні напрями представницької діяльності, як: захист соціальних прав громадян та захист інтересів держави у бюджетній системі та у сфері земельних відносин [13].

У науковій юридичній літературі виділяються такі завдання прокуратури у цивільному судочинстві: сприяння суду у виконанні вимог закону про всебічний, повний та об'єктивний розгляд справ і постановленні судових рішень, що ґрунтуються на законі; захист прав і законних інтересів громадян та інтересів держави; своєчасне вжиття заходів до усунення порушень закону, від кого б вони не виходили, керуючись принципами законності,

незалежності суддів, рівності фізичних та юридичних осіб перед законом і судом [10, с. 179].

Отже, метою представництва прокурором у цивільному процесі є поліпшення якості охорони і захисту прав осіб, припинення правопорушень, ліквідація його наслідків, а також попередження випадків виникнення правопорушень у межах цивільного судочинства, а завданням – вчинення у цивільному судочинстві процесуальних дій, спрямованих на ухвалення законного й обґрунтованого рішення по справі щодо: 1) поновлення порушених прав та законних інтересів громадян, які неспроможні через фізичний чи матеріальний стан, недозрілість, похилий вік, недієздатність або обмежену дієздатність самостійно захистити свої права або реалізувати процесуальні повноваження, а також захист інтересів держави, що порушуються або можуть бути порушені внаслідок протиправних діянь фізичних і юридичних осіб; 2) фактичне усунення порушень закону, а також усунення причин та умов, що сприяли правопорушенню; 3) притягнення до встановленої законом відповідальності осіб, винних у порушенні прав і законних інтересів громадян або держави; 4) відшкодування заподіяних правопорушенням збитків.

При цьому необхідно звернути увагу на п. 19 наказу Генерального прокурора України № 6 гн від 28 листопада 2012 року «Про організацію роботи органів прокуратури щодо представництва інтересів громадянина або держави в суді та їх захисту при виконанні судових рішень», який встановлює, що діяльність прокурорів з питань представництва інтересів громадян і держави в суді, їх захисту при виконанні судових рішень оцінюється, виходячи зі стану законності, своєчасності та повноти вжитих прокурорами заходів щодо фактичного поновлення порушених прав і свобод громадян та законних інтересів держави, відшкодування завданих їм збитків.

Фактично, у вказаних положеннях йдеться про критерії оцінки ефективності представницької діяльності прокуратури. Термін «критерій» тлумачиться як підстава для оцінки визначення або класифікації чогось; мірило [17, с. 676]. В свою чергу мірило – це ознака, на підставі якої можна провести виміри, дати оцінку наслідкам діяльності прокуратури [3, с. 21-27]. Такими критеріями згідно до вище названого наказу Генерального прокурора України слід вважати: 1) стан законності; 2) своєчасність та повнота вжитих прокурорами заходів щодо фактичного поновлення порушених прав і свобод громадян та законних інтересів держави; 3) відшкодування завданих їм збитків. Разом з тим, звертає на себе увагу та обставина, що вказані критерії не охоплюють всіх виокремлених нами вище завдань представницької діяльності органів прокуратури, тому вони мають бути розширені й конкретизовані.

Вивчення статистичних матеріалів свідчить про досягнення прокурорами високих показників у цьому напрямі. Так, за 6 місяців 2013 року прокурорами було пред'явлено до суду 2 тис. 399 позовів в інтересах громадян, з них: з питань оплати праці – 1 тис. 623, на захист соціальних прав громадян – 212,

на захист прав дітей – 305. При цьому за вказаний період судами було задоволено 8 тис. 226 позовів прокурора, в тому числі: з питань оплати праці – 6 тис. 705, на захист соціальних прав громадян – 311, на захист прав дітей – 692. За результатами реалізації прокурорами представницьких повноважень судами було задоволено позовів на 55 млн. 067 тис. грн., зокрема: з питань оплати праці – на 38 млн. 039 тис. грн., на захист соціальних прав – 2 млн. 431 тис. грн., на захист прав дітей – 2 млн. 382 тис. грн. Крім того, за закритими справами було добровільно відшкодовано 1 млн. 522 тис. грн. [5].

Оцінюючи ці показники, необхідно враховувати, що в сучасних умовах не можна розглядати функцію представництва прокурором у суді інтересів громадянина або держави відокремлено від інших функцій прокуратури. Так, для реалізації прокурором повноважень у сфері представництва велике значення мають якість та результативність прокурорських перевірок, при проведенні яких виявляються порушення та обираються необхідні дані для пред'явлення позовів [6, с. 31].

Таким чином, оцінка ефективності представницької діяльності органів прокуратури має здійснюватися не ізольовано, а у контексті виконання всіх функцій, покладених на неї Конституцією України та Законом України «Про прокуратуру».

Для того, щоб діяльність прокуратури України відповідала міжнародним стандартам, необхідно під час прийняття нової редакції Закону про прокуратуру врахувати зауваження експертів Венеціанської комісії, які у п. 28 свого висновку від 19 вересня 2013 року за № 735/2013 зазначають, що ефективність представляти інтереси громадян є проблематичною через необхідність брати участь у судових процесах, де такий інтерес виникає, незалежно від бажання людини і навіть його здатності діяти від його або її власного імені (і, отже, суперечить його або її праву на звернення до суду відповідно до статті 6 Європейської конвенції) – і звернутися до суду, коли вважається необхідним і оскаржити будь-які судові рішення, що стосуються цих інтересів. Більш того, це не виправдано, оскільки (а) Генеральному прокурору також доручено діяти в інтересах держави, і це може чітко йти врозріз з інтересами особи, яку представляють, а (б) органи, такі як Омбудсмен, більше підходять для підтримання інтересів особи проти держави [2].

На нашу думку, ці проблематичні питання можна вирішити, чітко прописавши умови здійснення прокурором функції представництва. Якщо, наприклад, йдеться про недієздатну або неповнолітню особу, то необхідність здійснення представництва прокуратурою має вирішуватися за погодженням із опікуном, або соціальною установою, де перебуває така особа.

В той же час, незважаючи на думку експертів Венеціанської комісії (п. 29 вищезазначеного Висновку), що центри безкоштовної юридичної допомоги більш ефективні в захисті прав громадян, ніж Омбудсмен [2], ми вважаємо, що ці центри не можуть забезпечити права недієздатних і неповнолітніх осіб, оскільки вони не наділені можливістю одержувати інформацію щодо

порушення прав зазначених осіб. У той же час, таку можливість має прокуратура.

Таким чином, представництво прокуратурою інтересів громадян у цивільному судочинстві має достатньо високу ефективність, що свідчить на користь збереження і розширення відповідної функції прокуратури у новому Законі України «Про прокуратуру». Поряд з цим, у відомчих актах Генерального прокурора України мають бути уточнені і конкретизовані критерії оцінки ефективності представницької діяльності прокуратури на основі завдань цієї функції.

ЛІТЕРАТУРА

1. Афанасьев В. Г. Эффективность социального управления: системно-деятельный подход / В. Г. Афанасьев, Д. А. Урсул // Информация и управление. Философско-методологические аспекты. – М.: Наука, 1985. – С. 16-18.
2. Венеціанська комісія знайшла 5 недоліків у проєкті закону про прокуратуру [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://tvi.ua/new/2013/10/13/venecianska_komisija_znayshla_5_nedolikiv_u_proekti_zakonu_pro_prokuraturu. – Заголовок з екрана.
3. Давиденко Л. Поняття ефективності прокурорської роботи і теоретичні основи її вимірювання / Л. Давиденко // Вісник Академії прокуратури України. – 2006. – № 1. – С. 21-27.
4. Звирбуль В. К. Теоретические основы предупреждения преступности / В. К. Звирбуль, В. В. Ключков, Г. М. Миньковский. – М., 1977. – 239 с.
5. Звіт про роботу прокурора за 6 місяців 2013 року. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.gp.gov.ua/ua/stat.html>. – Заголовок з екрана.
6. Кириченко В. Представництво в суді інтересів громадянина та держави / В. Кириченко // Вісник прокуратури. – 2009. – № 3. – С. 31–35.
7. Конституція України. Науково-практичний коментар / редкол.: В. Я. Тацій (голова редкол.), О. В. Петришин (відп. секретар), Ю. Г. Барабаш та ін.; Нац. акад. прав. наук України. – 2-ге вид., переробл. і допов. – Х.: Право, 2012. – 1128 с.
8. Концепція судово-правової реформи в Україні: схвалена Постановою Верховної Ради України від 28.04.1992 року № 2296-12 // Відомості Верховної Ради України (ВВР). – 1992. – № 30. – Ст. 426.
9. Лебедев М. П. Об эффективности воздействия социалистического права на общественные отношения / М. П. Лебедев // Сов. гос-во и право. – 1963. – № 1. – С. 31-35.
10. Оксенчук І. Завдання прокуратури у цивільному судочинстві: історія та перспективи розвитку // Підприємництво, господарство і право. – 2008. – № 9. – С. 175-179.
11. Попович Є. Щодо визначення мети та завдань органів прокуратури / Є. Попович // Вісник прокуратури. – 2007. – № 2(68). – С. 61-62.
12. Проблеми теорії та практики цивільного судочинства: моногр. / за заг. ред. професора В. В. Комарова. – Х.: Харків юридичний, 2008. – 928 с.
13. Про організацію роботи органів прокуратури щодо представництва інтересів громадянина або держави в суді та їх захисту при виконанні судових рішень: наказ Генерального прокурора України № 6 гн від 28.11.12 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/gl.html?_m=publications&_t=rec&id=94102
14. Руденко М. В. Прокурор у цивільному процесі України: Сутність, завдання, повноваження: навч. та наук.-практ. посіб. для студ. юрид. вищ. навч. закл. / М. В. Руденко, Т. О. Дунас / за наук. ред. д-ра юрид. наук, проф. М. В. Руденка. – Х.: Харків юридичний, 2006. – 340 с.

15. Самошенко Н. С. О понятии эффективности правовых наук / Н. С. Самошенко, В. О. Никитинский // Учёные записки ВНИИСЗ. – 1969. – Вып. 12. – С. 19-24.

16. Сапунков В. И. К вопросу об эффективности деятельности прокурора по представительству интересов граждан и государства в судах / В. И. Сапунков // Питання конституційно-правового статусу прокуратури України та

удосконалення її діяльності: зб. наук. праць. – Х.: Інститут підв. кваліф. Генеральної прокуратури України, 1999. – С. 157–159.

17. Сучасний тлумачний словник української мови: 60 000 слів / Уклад. Н. Кусайкіна, Ю. Цибульник; За заг. ред. д-ра філол. наук, проф. В. В. Дубічинського. – Х.: ВД «Школа», 2011. – 784 с.

УДК 343.1

ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ СУДОВОГО КОНТРОЛЮ І ПРОКУРОРСЬКОГО НАГЛЯДУ ЗА ДОСУДОВИМ СЛІДСТВОМ

Давиденко М. Л.,

кандидат юридичних наук, доцент
кафедри кримінально-правових дисциплін
юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна

Яковлева В. С.,

суддя апеляційного суду Харківській області

Анотація: Статтю присвячено актуальним питанням визначення понять судового контролю та прокурорського нагляду за досудовим слідством. Визначено місце і значення судового контролю та прокурорського нагляду за досудовим слідством.

Ключові слова: Судовий контроль за досудовим слідством, прокурорський нагляд за досудовим слідством, досудове слідство.

Аннотация: Статья посвящена актуальным вопросам определения понятий судебного контроля и прокурорского надзора за досудебным следствием. Определено место и значение судебного контроля и прокурорского надзора за досудебным следствием.

Ключевые слова: Судебный контроль за досудебным следствием, прокурорский надзор за досудебным следствием, досудебное следствие.

Annotation: The article is devoted to topical issues of definitions of judicial and prosecutorial supervision of pre-trial investigation. The place and importance of judicial and prosecutorial supervision of pre-trial investigation.

Key words: judicial supervision of pre-trial investigation, public prosecutor's supervision of pre-trial investigation, pre-trial investigation.

Конституція України проголосила, що права та свободи людини, її честь і гідність є найвищою соціальною цінністю (ст. 3). Це важливе для правової держави положення набуло свого розвитку в ст. 55 Основного Закону, яка закріпила право кожної особи на оскарження в суді рішень, дій чи бездіяльності органів державної влади, місцевого самоврядування, посадових та службових осіб [1]. У системі інститутів правової держави, якою конституція визначає Україну, судова влада виконує одну з провідних функцій у соціальних відносинах – функцію встановлення справедливості у стосунках між людьми, а також відносинах між особою і державою чи іншими об'єднаннями громадян. Саме на суд покладається особлива відповідальність за правильне застосування законів, що забезпечують права і свободи людини, але тривалий час законодавство України зосереджувало повноваження зі здійснення нагляду за прийняттям на досудовому слідстві рішень, що обмежують конституційні права громадян (арешт, обшук, продовження строків тримання під вартою та ін.) за органами прокуратури.

Проблеми співвідношення прокурорського нагляду та судового контролю останнім часом розглядалися в роботах С. Абрамяна, В. Бессарабова, В. Бринцев, Л. Давиденка, П. Каркача, Ф. Кобзарєва, М. Колоколова, О. Кондратьєва, А. Макаркина,

В. Малярєнко, В. Назарєнка, Ю. Оліячука, В. Півненко, М. Рудєнка, А. Халіуліна, В. Чорнобук, М. Шалумова, А. Єфремова, та ін.

В. Чорнобук різноманітність позицій, поглядів та думок вчених поділів на три напрями.

Одна група авторів вважає, що треба відмовитися від ідеї судового контролю на досудовому етапі провадження у справі, тому що здійснення судом цієї функції взагалі не сумісне з роллю суду в правовій державі та веде до змішування функцій обвинувачення й розгляду справи по суті, прокурорського нагляду, судового і відомчого контролю. Але ця позиція не відповідає Конституції України та міжнародно-правовим актам у галузі прав людини.

Друга група авторів занадто розширює межі судового контролю, вважаючи, що будь-яке рішення або будь-яка дія слідчих органів під час провадження досудового слідства може бути оскаржена до суду. З такою позицією також не можна погодитися, оскільки слідчі будуть вимушені займатися не розслідуванням кримінальних справ, а як слушно відмічає Р.Р. Магізов, «готувати відписки (матеріали), що підтверджують законність та обґрунтованість прийнятих ними рішень. Самі учасники кримінального судочинства, які захищають у процесі свій інтерес, замість суду скорого і правового, отримують важко пояснимий із раціональних позицій конгломерат чи то слідства, чи то безкінечних